

„Mađarska filozofija danas – Fenomenologija i društvo“

„A magyar filozófia ma – Fenomenológia és társadalom”

Žolt Bagi: *Fenomenologija i filozofija društva. Fenomenološka zajednica*

Koji je taj momenat zbog kojeg se fenomenologija ne može zaobići u filozofiji društva danas, odnosno sutra? To pitanje nije fenomenološkog karaktera, nego je više apologetsko. Ono se odnosi na ono čega ne bismo smeli da se odrekemo u fenomenologiji. Ja sâm mislim da je fenomenološka filozofija društva sama po sebi nedovoljna (jer naprosto ne može da postane konstruktivna teorija), zato treba da je prevaziđemo, ali se ipak čini da je puko prevazilaženje nemoguće, a nije ni poželjno. Pojam „fenomenološke zajednice” se nalazi kod Marka Rišira, on ga je upotrebio ne bi li zahvatio teoriju intersubjektivnosti kod Merlo-Pontija. U čemu se razlikuje fenomenološka zajednica od drugih teorija filozofije društva, poput Hegelovog pojma priznanja, Marksovog pojma proizvodnje ili Habermasovog pojma komunikacije?

Bagi Zsolt: *Fenomenológia és társadalomfilozófia. A fenomenológiai közösség*

Mi az – ha van ilyen – ami miatt a fenomenológia megkerülhetetlen a ma vagy a holnap társadalomfilozófiája számára? Ez a kérdés nem fenomenológiai kérdés, hanem inkább apologetikus. Arra irányul, mi az, amit a fenomenológiából nem szabad feladnunk. Magam úgy gondolom, hogy a fenomenológiai társadalomfilozófia önmagában elégtelen (mert nem képes konstruktív elméletté válni), ezért túl kell azon lépnünk, mégis úgy tűnik, egyszerűen átlépni azon nem lehetséges és nem is tanácsos. A „fenomenológiai közösség” Marc Richir fogalma, amelyet Merleau-Ponty interszubjektivitás-elméletének megragadására használt. Miben más a fenomenológiai közösség, mint más társadalomfilozófiai elméletek, például a hegeli elismerés-fogalom vagy a termelés marxi fogalma, vagy a kommunikáció habermasi fogalma?

Žolt Bagi (Bagi Zsolt) (1975) je studirao na Univerzitetu u Pečuju, na univerzitetu *Paris XII. Créteil*, odnosno u doktorskoj školi fenomenologije na budimpeštanskom ELTE-u. Trenutno predaje na Odseku za filozofiju na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Pečuju. Oblasti njegovog interesovanja su estetika, fenomenologija i racionalizam u 17. veku. Do sada je objavio tri knjige: 1. „Okolišno opisivanje. Peter Nadaš: Knjiga memoara” – predstavlja analizu Nadaševog romana i odnosa između fenomena naracije, deskripcije i okolišnog opisivanja 2. „Fenomenologija književnog jezika” – filozofska interpretacija modernih književnih fenomena 3. „Lokalna lica, univerzalni pogledi” – zbirka studija i kritika koje imaju snažnu tematsku povezanost u pogledu kulture lokalnosti, novog neobaroknog načina razgovora i mogućnosti spašavanja moderne.

Bagi Zsolt, 1975 január 21.-én született Szikszón Magyarországon. Tanulmányait a Pécsi Tudományegyetemen, a Paris XII. Créteil egyetemen és az ELTE Fenomenológia doktori iskolájában végezte. Jelenleg a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Filozófia Tanszékén oktat. Szakterülete az esztétika, a fenomenológia és a 17. századi racionalizmus. Három önálló kötete jelent meg eddig. 1. „A körülírás. Nádas Péter Emlékiratok könyve” című elemzés Nádas regényéről és az elbeszélés-leírás-körülírás fenoménjainak viszonyairól 2. *Az irodalmi nyelv fenomenológiája*, filozófiai értelmezés a modern irodalom jelenségeiről. 3. *Helyi arcok, egyetemes tekintetek*, egy erős tematikus összefüggéssel rendelkező tanulmány- és kritika-gyűjtemény, a lokalitás kultúrájáról, a kortárs neo-barokk újársalgási beszédmódról és a modernitás megmenthetőségéről.

Adam Takač: *Intersubjektivnost, društveni svet i objektivacija – da li je reč o jednosmernom fenomenološkom odnosu?*

Verovatno nije moguće pogrešnije razumevanje fenomenologije od onog koji je smatra filozofijom koja zanemaruje pitanja Drugog, intersubjektivnosti ili društvenosti. Od Huserla, Šelera ili Šica, a sve do mnogih uticajnih predstavnika savremene fenomenologije (Levinas, Anr, Kretijen), teorija intersubjektivnosti ne samo što je važna, nego zauzima čak i centralnu ulogu u izradi fenomenoloških problematika. Međutim, jasno je da te teorije naglašavaju osnivačku ulogu subjektivnosti i subjektivnih odnosa u stvaranju intersubjektivnih ili društvenih slojeva: iskustvo tela, osećaj, želja ili etički odnos čine te fenomenološke energetske izvore na osnovu kojih se odnosi između ličnosti i objektivne strukture sveta, odnosno društvo mogu objasniti. Predavanje predstavlja pokušaj da se tematizuje pitanje šta objašnjava fenomenološko podređivanje kolektivnih odnosa objektivacije (rad, društvena praksa, upotreba jezika, povest itd.) registrima subjektivnog iskustva? Drugim rečima: šta čini prepreku tome da objektivaciju smatramo osnovnom i konstitutivnom u stvaranju subjektivnosti i zajedničkog iskustvenog života subjekata?

Takács Ádám: *Intersubjektivitás, társadalmi világ és objektiváció: egy egyirányú fenomenológiai viszony?*

Aligha lehet nagyobb félreértés, mint a fenomenológiát olyan filozófiának tekinteni, mint amely elhanyagolja a Másik, az intersubjektivitás vagy a társadalmiság kérdését. Husserltől, Schelertől vagy Schützötől kezdve a kortárs **fenomenológia** számos nagyhatású képviselőjéig (Lévinas, Henry, Chrétien) az intersubjektivitás elmélete nem csupán fontos, de egyenesen központi szerepet tölt be a fenomenológiai problematikák kidolgozásában. Feltűnő azonban, hogy ezek az elméletek a szubjektivitás és szubjektív viszonyok megalapozó szerepét hangsúlyozzák az intersubjektív vagy társadalmi szintek kialakításában: a tapasztalat, az érzés, a vágy, vagy az etikai viszony alkotják azokat a fenomenológiai erőforrásokat, amelyekből a személyek közötti viszonyok és a rájuk épülő objektív világ- és társadalmi struktúrák magyarázhatóvá válnak. Az előadás arra vállalkozik, hogy utánajárjon a kérdésnek: mi magyarázza a kollektív objektivációs viszonyok (munka, társadalmi praxis, nyelvhasználat, történelem, stb.) fenomenológiai alárendelését a szubjektív tapasztalás regisztereinek? Más szavakkal mondva: mi akadályozza meg, hogy az objektivációt alapvetőnek és konstitutívnek tekintsük szubjektivitás és a szubjektumok közös tapasztalati életének létrehozásában?

Adam Takač (Takács Ádám) (1970) je asistent na Institutu za istoriju u Budimpešti koji se nalazi u okviru Univerziteta Etveš Lorand. Studirao je u Budimpešti i u Parizu, a diplomski rad je napisao pod mentorstvom Žaka Deride. Doktorirao je 2009 godine na pariskoj *École des Hautes Études en Sciences Sociales*, a tema njegovog rada je bio pojam „Grund“-a kod Edmunda Huserla. Njegovo interesovanje se odnosi na klasičnu i savremenu fenomenologiju, na francusku filozofiju 20. veka, na politička i društvena pitanja emancipacije kao i na istraživanje ideologija mađarskog socijalizma. Glavne publikacije: *Le fondement selon Husserl*, Paris, L'Harmattan, 2013 (u štampi); *L'actualité de Georg Lukács* (P. Rusch & A. Takács eds.), Paris, Archives Karéline, 2013; *Jean-Luc Marion - Cartésianisme, phénoménologie, théologie* (S. Camilleri & A. Takács eds.), Paris, Archives Karéline, 2012.

Takács Ádám (1970), a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Történeti Intézetének adjunktusa. Egyetemi tanulmányait Budapesten és Párizsban végezte, filozófiai diplomamunkáját Jacques Derrida témavezetése alatt írta. Doktori fokozatát 2009-ben szerezte a párizsi Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales-on Edmund Husserl "Grund" fogalmáról írt disszertációjával. Tudományos érdeklődése kiterjed a klasszikus és kortárs **fenomenológia**, a 20. századi francia filozófia, az emancipáció mai társadalmi és politikai kérdéseinek területére, valamint a magyarországi szocializmus ideológiájának tanulmányozására. Fő publikációi: *Le fondement selon Husserl*, Paris, L'Harmattan, 2013 (megjelenés alatt); *L'actualité de Georg Lukács* (P. Rusch & A. Takács eds.), Paris, Archives

Karéline, 2013; Jean-Luc Marion - *Cartésianisme, phénoménologie, théologie* (S. Camilleri & A. Takács eds.), Paris, Archives Karéline, 2012.

Henrik Farkaš: *Predrasuda, represija, otpor*

Svaka filozofija se pojavljuje u određenom diskurzivnom kontekstu. Bez obzira na to kakva je filozofija u pitanju, ona želi da ukine postojeće misaone sheme koje se u datoj situaciji nameću filozofiji kao predrasude i praznoverja, a sa druge strane ona pokušava da stvori poziciju odakle njene tvrdnje mogu da postanu razumljive. Fenomenološkim jezikom rečeno, ona istovremeno vrši akt *epokhe*-a i redukcije. Ti aspekti su čvrsto povezani i dobro pokazuju tendencije, teme i probleme date filozofije. Određenje predrasuda je uglavnom određenje neprijatelja kojima se dotični filozof suprotstavlja, dok opis pozicije determiniše način na koji se kritika može obaviti. U fenomenološkom diskursu se kritika rado koncentriše na borbu protiv naturalizma, istorizma i različitih verzija metafizike, a za razliku od drugih mislioca poput Platona ili Spinoze, manje je zainteresovana za predrasude i praznoverja svakidašnjeg diskursa. U predavanju ću razmotriti kakvu poziciju bi trebalo da zauzme fenomenolog, odnosno filozof uopšte, ukoliko umesto *epokhe*-a naturalizma, istorizma i metafizike želi da eliminiše predrasude svakidašnjeg diskursa.

Farkas Henrik: *Előítélet, elnyomás, ellenállás*

Minden filozófia egy meghatározott diszkurzív közegben bukkan fel. Bármely filozófiáról is legyen szó, az egyrészt fel kívánja számolni azokat az aktuális gondolati sémákat, amelyek az adott közegben előítéletként, babonaként telepsznek rá a filozófiára, másrészt megpróbálja kialakítani azt a pozíciót, ahonnan állításai érthetővé válnak. Fenomenológiai nyelven úgy fogalmazhatunk, egyszerre végzi el az epoché és a redukció műveletét. E kettő szoros összefüggést mutat, és jelzi az adott filozófia csapásvonalait, témáit és problémáit. Az előítéletek kijelölése rendszerint azoknak az ellenfeleknek a kijelölése, amelyekkel szemben a filozófus fellép, míg a pozíció körülírása azt a filozófiai mezőt határozza meg, ahonnan a kritika végrehajtható. A fenomenológiai diskurzusban a kritika előszeretettel koncentrálna a naturalizmus, a historizmus és a metafizika különféle változataival való küzdelemre, és szemben más gondolkodók, így akár Platón, akár Spinoza filozófiájával, kevésbé érdeklődik a közbeszéd előítéletei és babonái iránt. Előadásomban azt kívánom megvizsgálni, milyen pozíciót érdemes felvenni a fenomenológusnak, és általában a filozófusnak, ha a naturalizmus, a historizmus és a metafizika epochéja helyett a társadalmi közbeszéd előítéleteit kívánja kiiktatni.

Henrik Farkaš (Farkas Henrik) (1975) je studirao na Filozofskom fakultetu budimpeštanskog ELTE-a, a diplomirao je iz filozofije, estetike i istorije. Doktorirao je iz filozofije na Univerzitetu u Debrecenu 2011. godine. Trenutno je istraživač na Filozofskom institutu ELTE-a. Oblasti njegovih istraživanja su savremena fenomenologija i poststrukturalizam, odnosno problemi metafizike i afektivnosti. Prevodi Merlo-Pontija, Deleza i Mišel Anrija. Osnivač je i urednik časopisa *Aspecto*. Glavne publikacije: *Vágy, esetlegesség, szükségszerűség* [Želja, kontingencija, nužnost], In *Aspecto*, 2009. II / 1., 5-18. str., *Erőmegnyilvánulás és cselekvőképesség* [Ispoljavanje sile i sposobnost delanja] In Sartre és Merleau-Ponty. A francia fenomenológia klasszikusai, L'Harmattan, 2011, 59-68. str.; *Értelemsokaság*,

perspektivizmus és a gondolkodás mozgása [Mnoštvo smisla, perspektivizam i kretanje mišljenja] In Aspecto, 2011. II / 1., 175-202 str.

Farkas Henrik (1975): egyetemi tanulmányait az ELTE BTK-n folytatta, ahol filozófiából, esztétikából és történelemből szerzett diplomát. Filozófiából írott doktori disszertációját a Debreceni Egyetemen védte meg 2011-ben. Jelenleg az ELTE BTK Filozófiai Intézetének kutatója. Kutatási területe a kortárs fenomenológia és a posztstrukturalizmus, valamint a metafizológiához és az affektivitáshoz kapcsolódó problémák. Merleau-Ponty, Deleuze, Michel Henry magyar fordítója, valamint az Aspecto című filozófiai folyóirat alapítója és szerkesztője. Fontosabb publikációi: *Vágy, esetlegesség, szükségszerűség*, In Aspecto, 2009.II.évfolyam, 1.szám, 5-18.o., *Erőmegnyilvánulás és cselekvőképesség* In Sartre és Merleau-Ponty. A francia fenomenológia klasszikusai, L'Harmattan, 2011, 59-68.o.; *Értelemsokaság, perspektivizmus és a gondolkodás mozgása* In Aspecto, 2011. II.évfolyam, 1.szám, 175-202.o.

Alpar Lošonc: *Neprekidna i izlomljena intersubjektivnost: filozofija društva Merlo-Pontija i Sartra*

Baviću se sa pristupima koji omogućavaju analizu društva kao predmeta fenomenološke analize. Uzeću u obzir dva markantna pristupa koji proizilaze iz razrađenih fenomenoloških artikulacija: dakle, tematiziraće se društvo iz perspektive fenomenologije Morisa Merlo-Pontija i socijalne ontologije Žan-Pol Sartra. Mogu se pokazati kardinalne razlike između njih koji su vezani za razumevanje slobode, tela i jezika, ali najbitnije će ovde biti percepcija drugog. Teza je da dok kod Merlo-Pontija postoji izvorna društvenost koja se zasniva na filozofiji sveta, Sartr se kreće prema socijalnoj ontologiji koja uvažava značaj trijadične strukture kao bazične za nastanak društva, što rezultira sa integracijom društvenih konflikata i grupa u filozofsku analizu.

Losoncz Alpár: *Töretlen és megszakított interszubjektivitás: Merleau-Ponty és Sartre társadalomfilozófiája*

Azon viszonyulásokkal foglalkozom, amelyek lehetővé teszik a társadalmelemzést, mint a fenomenológia tárgyát. Két markáns nézpőntöt választok ki, amelyek kimunkált fenomenológiai artikulációkból adódnak, tehát arra vállalkozom, hogy a társadalom létrejövését Maurice Merleau-Ponty filozófiája és Jean-Paul Sartre társadalmi ontológiája alapján elemezzem. Kardinális különbségek mutathatók ki a két gondolkodó között, még hozzá a szabadság, nyelv és test között, de a legfontosabb a Másik észlelésének a kérdése. Tézisem, hogy míg Merleau-Ponty-nál fennáll az eredendő társadalmiság, amely egy világfilozófián alapul, addig Sartre olyan társadalomontológia felé mozdul el, amely meghatározott hármasszerkezetet hangsúlyoz, amely lényeges a társadalom létrejövésének a szempontjából: ezen irányulás teszi lehetővé a társadalmi konfliktusok és csoportok beemelését az elemzésbe.

Alpar Lošonc (Losoncz Alpár), predaje na Univerzitetu u Novom Sadu i na univerzitetu u Segedinu. Neke knjige: Otpor i moć (2012), Filozofija Merlo-Pontija (2010), Moć kao društveni događaj (2009).

Losonczi Alpár, az Újvidéki Egyetem tanára és a Szegedi Tudományegyetem munkatársa. Könyvei: Ellenállás és hatalom (2012) Merleau-Ponty filozófiája (2010), A hatalom, mint társadalmi esemény (2009) stb.

Petar Bojanić: *Mi (Wir; Wirsein): O uslovima institucionalnog delovanja kod Heideggera*

Moja osnovna namera je da objasnim neke Heideggerove pokušaje mišljenja „Mi“ i mišljenja „institucije“ i eventualno ih kompariram sa sasvim različitim tematizacijama institucije iz drugih tradicija. Ovde mislim pre svega na anglosaksonsku filozofiju i teorije kolektivne intencionalnosti i teorije institucije John Searle ili Margaret Gilbert, odnosno institucionalizam u ekonomiji i pravu.

Petar Bojanić: *Mi (Wir; Wirsein): Az intézményi cselekvés feltételeiről Heideggernél*

Az alapvető szándékom az, hogy megmagyarázzam, miként gondolta el Heidegger a „Mi“-t, illetve az „intézményeket“, és ezt összehasonlítom az intézmények tematizációjával más elméleti hagyományokban. Elsősorban az angolszász filozófiára gondolok és a kollektív intencionalitás, illetve az intézmények elméletére John Searle és Margaret Gilbert műveiben, továbbá a jogi és gazdasági institucionalizmusra.

Petar Bojanić je direktor Instituta za Filozofiju i društvenu teoriju. Rukovodi i Centrom za etika , pravo i primenjenu filozofiju (CELAP). <http://instifdt.bg.ac.rs/bojanic.html>

Petar Bojanić a belgrádi Filozófiái és Társadalomelméleti Intézet igazgatója, továbbá az etikával, joggal és alkalmazott filozófiával foglalkozó CELAP vezetője.

<http://instifdt.bg.ac.rs/bojanic.html>

Sanja Todorović: *Odnos logike i vremena u (ranom) Deridinom tumačenju Huserla*

Možda se problem odnosa vremena i logike nigde tako jasno ne vidi nego u bliskim i suprotstavljenim razvojnim linijama Huserla i Fregea. U borbi protiv psihologizma, koji je težio da prisvoji i problem vremena i reorganizaciju logike svako od njih je postavio svoje prioritete. Huserl posle *Filozofije aritmetike* i *Logičkih istraživanja* shvata da mora prethodno da se pozabavi problemom vremena pa tek onda logici, dok Frege već od *Begriffsschrift*-a nastoji da broj oslobodi svake veze sa vremenom. Za Fregea logika dolazi pre vremena, za Huserla vreme pre logike. Nema sumnje da bi bilo zanimljivo pratiti ovu paralelu ali ona je ovde pomenuta da bi istakla jedan pojmovni sklop (broj-vreme-logika kao Kantovo nasleđe) koji je fenomenologija presredila na svoj način. Jedna od hipoteza koju bih hteo da razmotrim jeste ta da se posle Kanta svaka ozbiljnija misao opredeljivala ili da vreme i ritam istorije izvodi iz unutrašnjih kriza logike/mišljenja (Hegel: logička protivrečnost, Badju: krize nearistotelovske (fregeovske) logike) ili da vreme i njegovu strukturu (što će ovako ili onako reći opažaj, i nekakvu čulnost, dakle materijalno) stavi pre logike (Marks: logika kapitala i njegove protivrečnosti, Huserl, Hajdeger, Derida (?))

Zatim, zanima me u kojoj meri nam svakodnevno a planetarno iskustvo u kome vreme života sve više postaje vreme vraćanja duga može pomoći da bolje razumemo konsekvence koje je Derida izveo iz Huserlove filozofije vremena. Da li, na primer, *differance*, pojam koji je potekao iz tumačenja i suprotstavljanja Huserlu ostaje na liniji vreme pre logike ili se

približava hegelovskoj liniji vreme iz logike. I najzad koliko nam ovaj kategorijalni par i njegov složeni odnosi pomažu da se orijentišemo u svom mišljenju (vremenu?).

Sanja Todorović: *A logika és az idő viszony a korai Derrida Husserl-értelmezésében*

Talán az idő és a logika viszonyának problémája sehol sem látszik annyira világosan, mint Husserl és Frege egymáshoz közel álló, ám mégis ellentétes fejlődésében. A pszichologizmussal szembeni harcban, amely az idő problémáját volt hivatott elsajátítani, illetve a logika újraszervezéséért volt felelős, mindketten a maguk prioritásából indultak ki. Husserl *Az aritmetika filozófiája* és a *Logikai vizsgálódások* után rájött, hogy először az idő problémájával kell foglalkoznia, és csak azután a logikával, míg Frege már a *Begriffsschrift* óta igyekezett a számot megszabadítani az idővel való kapcsolatától. Frege számára a logika az idő után következik, míg Husserl számára a logika követi az időt. Nem férhet kétség hozzá, hogy ennek a párhuzamnak a követése izgalmas lenne, de itt mégis egy fogalmi együttes (a szám – idő – logika kanti öröksége) kiemelésére szolgál, amit a fenomenológia a maga módján dolgoz fel. Az egyik hipotézis, amelyet szeretnék megvizsgálni, úgy szól, hogy Kant után minden komolyabb gondolkodás elkötelezi magát az idő és a történelem ritmusának a logika/gondolkodás belső válságából való levezetése mellett (Hegel: logikai ellentmondás, Badiou: a nem-arisztotelaiánus (fregei) logika válsága) vagy az időt és struktúráját (amely valamiképpen az érzetet jelöli, valamely érzékiséget, tehát materialitást) helyezi a logika elé (Marx: a tőke logikája és ellentmondásai, Husserl, Heidegger, Derrida (?)).

Továbbá érdekel, hogy mindennapi, ám egyúttal planetáris tapasztalatunkat, amelyben az élet ideje mindinkább az adósság visszatérítésének idejévé válik, mennyiben érthetjük meg jobban azon következtetések segítségével, amelyekre Derrida Husserl időfilozófiájának segítségével jutott. Így például vajon a *différance*, aminek fogalma Husserl értelmezéséből és a vele való szembeszállásból fakadt, a logika előtti idő vonalán marad, vagy pedig közelít a hegeli jellegű időhöz, amely a logikából ered? Végül pedig ez a kategoriális pár és összetett viszonyuk mennyiben segít a gondolkodásunkban (időnkben) való tájékozódásban?

Sanja Todorović, foglalkozása szerint matematikus, valamint a kortárs francia filozófiája fordítója. Érdeklődési területei: a matematika és a filozófia viszonya, különösen Cavaillès és Lotman logikai-filozófiai munkáinak hatása, továbbá a Nicolas Bourbaki csoport hatása a strukturalizmusra és a posztstrukturalizmusra.

Sanja Todorović, po obrazovanju matematičar, prevodi savremenu francusku filozofiju. Oblast interesovanja: odnos matematike i filozofije, a posebno uticaj radova francuskih filozofa logičara Kavajesa i Lotmana, i grupe matematičara Nikola Burbaki na strukturalizam i poststrukturalizam.

Tamaš Pavlovič: *Teološki preokret francuske fenomenologije i ideja beskonačnog kod Dekarta*

Teološki preokret francuske fenomenologije je povezan sa kontinentalnom kritikom metafizike u 20. veku. Mislioci teološkog preokreta izrađuju nove fenomenološke metode koje omogućavaju da se transcendencija u teološkom smislu ugradi u filozofski diskurs. Te metode ne vraćaju fenomenologiju na teren metafizike, za razliku od onoga što im Dominik

Žaniko zamera, već je radikalizuju opisom fenomena poput lica (Levinas), života (Anri) ili zasićenog fenomena (Marion), a ti fenomeni se nisu pojavili na horizontu klasične fenomenologije. Zanimljivo je videti da savremeni fenomenolozi poput Levinasa i Mariona otkrivaju takav pokušaj i unutar metafizičke tradicije, naime, u slučaju Dekartove ideje beskonačnog. Iako Dekart pridodaje ideji beskonačnog ontološka značenja, u opisu te ideje se krije i mogućnost fenomenološkog tumačenja. U predavanju ću razmatrati šta omogućava fenomenološku interpretaciju u Dekartovom određenju ideje beskonačnog, odnosno u kojoj meri se ta ideja može smatrati predlikom teološkog preokreta fenomenologije.

Pavlovits Tamás: *A francia fenomenológia teológiai fordulata és a végtelen ideája Descartes-nál*

A francia fenomenológia teológiai fordulata összefügg a metafizika 20. századi kontinentális kritikájával. A teológiai fordulat gondolkodói új fenomenológiai módszereket dolgoznak ki, amelyek lehetővé teszik, hogy a teológiai értelemben vett transzcendenciát beemeljék a filozófiai diskurzusba. Ezek a módszerek nem visszavezetik a fenomenológiát a metafizika területére, ahogy Dominique Janicaud kortársai szemére veti, hanem radikalizálják azt, olyan fenomének leírásával, mint például az arc (Lévinas), az élet (Henry) vagy a túltéltett fenomén (Marion), amelyek a klasszikus fenomenológia horizontján nem jelennek meg. Érdekes megfigyelni, hogy két kortárs fenomenológus is, Lévinas és Marion, már a metafizikai hagyományon belül is felfedez egy ilyen jellegű kísérletet Descartes-nál, amely a végtelen ideájának leírásához köthető. Bár Descartes a végtelen ideáját kétségtelenül onto-teológiai jelentésekkel ruházza fel, ezen idea leírásában benne rejlik a fenomenológiai értelmezés lehetősége. Előadásomban azt vizsgálom, hogy mi teszi lehetővé a végtelen ideájának descartes-i meghatározásában a fenomenológiai értelmezést, és mennyiben tekinthető ez az idea a fenomenológia teológiai fordulata előképének.

Pavlovits Tamás: filozófiatörténész, a Szegedi Tudományegyetem Filozófia Tanszékének habilitált egyetemi docense. Fő kutatási területe a 17. századi kontinentális filozófiák, kortárs fenomenológia, vallásfilozófia és etika. Egyetemi tanulmányait a Szegedi Tudományegyetemen és az Université de Paris IV – Sorbonne-on végezte. 2003-ban védte meg az Université de Paris IV - Sorbonne-on doktori disszertációját „La force de la raison selon Pascal” címmel. Eddig két önálló könyve jelent meg: *Le rationalisme de Pascal*, Paris, Publications de la Sorbonne, 2007, és *Blaise Pascal. A természettudománytól a vallási apológiáig*, Gödöllő, Attraktor, 2010. Megjelent egy Pascal fordításkötete, és három tanulmánykötetnek volt szerkesztője.

Tamaš Pavlovič (Pavlovits Tamás) se bavi istorijom filozofije i docent je na Odseku za filozofiju na Univerzitetu u Segedinu. Njegovo glavno istraživačko polje su kontinentalna filozofije u 17. veku, savremena fenomenologija, filozofija religije i etika. Studirao je na Univerzitetu u Segedinu i na *Université de Paris IV – Sorbonne*. Doktorirao je na *Université de Paris IV – Sorbonne* sa temom „La force de la raison selon Pascal”. Do sada je objavio dve knjige: *Le rationalisme de Pascal*, Paris, Publications de la Sorbonne, 2007, odnosno *Blaise Pascal. A természettudománytól a vallási apológiáig* [Blez Paskal. Od prirodne nauke do religijske apologije], Gödöllő, Attraktor, 2010. Prevodio je Paskala i uređivao je tri zbornika studija.

Ivan Radenković: *Limit ideologije i kritička fenomenologija Mikel Difrena*

Difrenova fenomenologija, mogli bi reći i fenomenologija uopšte, zadržala je osobenost da u kritičko-društvenim razmatranjima i analizama priziva i protivstavlja kao ishodišnu tačku ono prvobitno, izvorno, predobjektivno. Potreba da se iznađe mesto gde celina nije kontaminirana partikularnim, gde je iskustvo prvobitno percepcija odvojeno od upliva ideologije, gde je Priroda kao Transcendentalno odvojena od ideologizacije – sva ova fenomenološka čvorišta polaze od teze da je doživljaj mesto istine. Umesto ideologije Difren nam predlaže sredstvo kako bi se vratili stvarnom – *utopijsku praksu*, kojoj nije cilj preispitivanje žarišta ideologija već prekid, institucionalno razaranje, drugačiji način života kao bitisanje *ulevo*. Ukoliko je moguće upotrebiti doživljaj kao kritičko sredstvo koje je dovoljno jako da stvori uslove za političku promenu, onda je potrebno postaviti sledeći problem: da li za Difrena revolucija znači stvaranje novog koje raskida i uvodi distancu spram neposrednog, posebičnog i prirodnog ili revolucija znači vraćanje prvobitnoj percepciji, prvobitnom smislu kao doživljaju koji je nekontaminiran ideologijom? Drugim rečima, može li neideologizovana percepcija postati stvar jedne politike istine?

Ivan Radenković: *Az ideológia korlátja és Mikel Dufrenne kritikai fenomenológiája*

Dufrenne fenomenológiája, de azt is mondhatnánk, hogy a fenomenológia általában, megtartotta azon jellegzetességét, hogy a kritikai-társadalmi vizsgálódásokban és elemzésekben az elsődlegest, az az eredetit, az objektivitás előttit hozza játékba és használja viszonyítási pontként. Annak szükséglete, hogy megleljünk egy olyan helyet, ahol az egészet nem szennyezi be a partikuláris, ahol a tapasztalat mindenekelőtt az ideológiától elválasztott észlelés, ahol a Természet mint Transzcendentális elkülönül az ideologizációtól – mindezen fenomenológiai csomópontok azon téziszől indulnak ki, miszerint az élmény az igazság helye. Az ideológia helyett Dufrenne olyan eszközt kínál, amellyel visszatérhetünk a valóshoz – *utópikus gyakorlatot*, amelynek célja nem az ideológiák gyújtópontjának megkérdőjelezése, hanem a szakítás, az intézményes rombolás, egy más életmód, mint baloldaliként létezés. Amennyiben lehetséges az élmény mint kritikai eszköz, amely kellőképpen erős, hogy megteremtse a politikai változás feltételeit, a következő problémával kell szembesülni: vajon Dufrenne számára a forradalom az új teremtését jelenti, amely szakítás és távolságot vezet be a közvetlenhez, a magánvalóhoz és a természethez képest, vagy pedig a forradalom az elsődleges észleléshez, illetve értelemhez való visszatérés, mint olyan élményhez, amelyet nem szennyez be ideológia? Más szóval, vajon a nem-ideológiai észlelés egy igazság-politika részévé válhat-e?

Ivan Radenković je filozof i muzičar. Živi u Novom Sadu od 1996 godine. Bavi se levom političkom teorijom, marksizmom i strukturalizmom, odnosno heterodoksnim ekonomskim teorijama i istorijom levice. Član je teorijske grupe "Gerusija" i uredništva časopisa "STVAR".

Ivan Radenković filozófus és zenész. Újvidéken él 1996 óta. Baloldali politikai elméletekkel, marxizmussal és strukturalizmussal foglalkozik, továbbá heterodox gazdasági elméletekkel és a baloldal történelmével. Tagja a „Gerusija” elméleti csoportnak, illetve a „STVAR” folyóirat szerkesztőségének.

Mark Lošonc: *Hiperfenomenologija robe*

Ovo predavanje predstavlja pokušaj da se zahvati fenomenologija čiji se koreni nalaze u nemačkom idealizmu, ali ona istovremeno i prevazilazi svoje filozofske

predslike. Teorija pojavljivanja u *Kapitalu* može da služi uvidima koji mogu da daju značajan doprinos „ontologiji sadašnjosti“, a ona može da bude ujedno i negativna protivslika fenomenologije koja se kreće Huserlovim putem u širem smislu.

Losonc Márk: Az áru hiperfenomenológiája

Az előadás kísérlet egy olyan fenomenológia megragadásásra, amelynek gyökerei a német idealizmusba nyúlnak vissza, ám ugyanakkor meg is haladja filozófiai előképeit. A megjelenés elmélete *A tőkében* olyan belátásokkal szolgálhat, amelyek jelentősen hozzájárulhatnak „a jelen ontológiájához”, és a husserli ösvényeken haladó fenomenológia negatív ellenképe is lehet.

Mark Lošonc (Losonc Márk) (1987) je student doktorskih studija na Univerzitetu u Novom Sadu, odnosno saradnik je na projektu Instituta za filozofiju i društvenu teoriju. Oblasti interesovanja: filozofija politike, biopolitičke teorije, savremena francuska filozofije, odnos filozofije i sociologije, teorije avangarde. Član je teorijske grupe „Gerusija“, odnosno uredništva časopisa „Stvar“. <http://instifdt.bg.ac.rs/losonc.html>

Losonc Márk (1987) az Újvidéki Egyetem filozófia szakának doktori hallgatója, illetve munkatárs a belgrádi Filozófiai és Társadalomelméleti Intézet projektumán. Érdeklődési területei: politikai filozófia, biopolitikai elméletek, kortárs francia filozófia, a filozófia és a szociológia viszonya, az avantgárd elméletei. Tagja a „Gerusija” elméleti csoportnak, illetve a „Stvar” folyóirat szerkesztőségének. http://instifdt.bg.ac.rs/losonc_e.html